

บทที่ 4

ปัญหาความขัดแย้งภายใต้โครงการศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรม

4.1. การปรากฏตัวของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งปรากฏตัวเมื่อไหร่? การพิจารณาการปรากฏตัวของความขัดแย้งศึกษาได้ทั้งจากทัศนคติและพฤติกรรมความขัดแย้งของคู่กรณี ทว่าการวัดจากทัศนคติเป็นเรื่องละเอียดอ่อนลึกซึ้งจนยากที่จะเข้าใจได้ง่ายๆ ไม่เหมือนกับการศึกษาพฤติกรรมขัดแย้งซึ่งปรากฏตัวชัดเจน

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของฝ่ายคัดค้าน เริ่มต้นจากแกนนำชาวบ้านบางคนได้ไปร่วมงาน BOI Fair ที่แหลมฉบัง จ.ชลบุรี และได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ ฯ เป็นครั้งแรก โดยได้รับแจกเอกสารแจกในงาน ซึ่งในตอนแรกแกนนำยังไม่ได้มีความเห็นเกี่ยวกับโครงการ ฯ ชัดเจนนัก ต่อมาได้ศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดจึงได้ทราบว่าเป็นโครงการกำจัดกากอุตสาหกรรม ซึ่งอาจจะเกิดอันตรายต่อชาวบ้านในพื้นที่ได้ แกนนำชาวบ้านก็ได้พูดคุยหารือกับชาวบ้านในพื้นที่ อ.ปลวกแดงหลายครั้ง จนรู้แน่ชัดว่ารัฐจะก่อสร้างโครงการศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรม ทำให้ฝ่ายคัดค้านเริ่มตระหนักรู้ว่าเจ้าของโครงการต้องการใช้พื้นที่ บ้านเขากระทะ - เขาระฆัง ต.ตาสีทรี อ.ปลวกแดง จ.ระยอง ขณะที่ฝ่ายคัดค้านไม่ต้องการให้ใช้พื้นที่ดังกล่าวจึงได้มีการคัดค้านในเวลาต่อมา

ฝ่ายคัดค้านได้รวมตัวกันหลายครั้งหลายครา เพื่อหารือเกี่ยวกับโครงการศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมในแง่มุมต่างๆ แต่จำนวนคนที่เข้าร่วมยังไม่มาก กระทั่งชาวบ้านได้พูดคุยปากต่อปากถึงปัญหาการอุตสาหกรรมว่าจะกระทบต่อแหล่งน้ำกิน น้ำใช้ของชาวบ้าน และอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล ฝ่ายคัดค้านได้นัดรวมตัวกันแสดงพลังคัดค้านโครงการอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก ณ ที่ทำการ อ.ปลวกแดง จ.ระยอง วันที่ 30 ตุลาคม 2538

ผู้วิจัยถือว่าความขัดแย้งเริ่มปรากฏตัวครั้งแรกเมื่อมีการรวมตัวคัดค้านโครงการ ณ ที่ทำการ อ.ปลวกแดง เนื่องจากการรวมตัวครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่นัดกันแสดงพลังอย่างชัดเจนที่สุด มีผู้เข้าร่วมคัดค้านมากที่สุดประมาณ 2,000 คน¹ การวัดเช่นนี้เป็นการวัดในรูปของพฤติกรรมเนื่องจากสังเกตได้ง่ายที่สุด การที่ฝ่ายคัดค้านโครงการเลือกวันที่ 30 ตุลาคม 2538 เป็นวันรวมพลังครั้งใหญ่ เนื่องจากฝ่ายคัดค้านทราบว่าบริษัทเงินโก้จะมีการวางศิลาฤกษ์ในเดือนพฤศจิกายน 2538 ฝ่ายคัดค้านจึงได้จัดเวทีสกัดกันไว้ก่อน

¹ วิกฤติการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อม มลพิษต่อสุขภาพชีวิต สังคม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนปลอดภัย (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่) หน้า 11 .

ความขัดแย้งสะสมจนปรากฏตัวชัดเจนมากขึ้นไปอีกถึงขั้นปิดสะพานบางปะกงในวันเดียวกัน ความไม่พอใจของฝ่ายคัดค้านมีสูงเนื่องจาก ฝ่ายคัดค้านเรียกร้องให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและ รมว.อุตสาหกรรม มาเจรจากับฝ่ายคัดค้าน แต่ก็ไม่ยอมมาเจรจากับฝ่ายคัดค้านโครงการ มีแต่นายอำเภอปลวกแดง นักการเมืองท้องถิ่น กำนัน และผู้ใหญ่บ้านฝ่ายสนับสนุนมาชี้แจงบนเวที โดยเน้นให้เห็นถึงความจำเป็นต้องมีโครงการนี้อย่างเร่งด่วน ฝ่ายคัดค้านจึงตัดสินใจเดินขบวนไปปิดสะพานบางปะกง

4.2. คู่ขัดแย้งและทัศนคติต่อโครงการฯ

ฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายคัดค้านโครงการต่างก็มีแนวร่วมที่หลากหลาย อย่างไรก็ตามก็แต่ละฝ่ายจะมีแกนหลักเป็นแกนนำในการสนับสนุนและคัดค้านโครงการ ฝ่ายสนับสนุนโครงการที่เป็นแกนหลักก็คือ กระทรวงอุตสาหกรรม กับ บริษัทบริหารและพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฝ่ายคัดค้านโครงการมีแกนนำชาวบ้านที่รวมตัวกันในรูปขององค์กรคือ ชมรมมิตรสัมพันธ์พิทักษ์สิ่งแวดล้อม และสภาเครือข่ายเกษตรกรจังหวัดระยอง องค์ประกอบของคู่ขัดแย้งซึ่งแบ่งได้กว้างๆ เป็น 2 ฝ่ายมีดังนี้

1) ฝ่ายสนับสนุนโครงการ ประกอบด้วย เจ้าของโครงการซึ่งประกอบด้วย กระทรวงอุตสาหกรรม และบริษัทบริหารและพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำหรับแนวร่วมสนับสนุนโครงการประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านบางส่วน นักการเมืองท้องถิ่นส่วนมาก สื่อมวลชนท้องถิ่นบางส่วน ข้าราชการส่วนภูมิภาค และกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ (สนับสนุนในแง่ของวิชาการว่าโครงการนี้ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อม)

ฝ่ายสนับสนุนเห็นควรให้มีการสร้างโครงการด้วยทัศนคติที่หลากหลายดังนี้

1. นายอำเภอปลวกแดง นายอำเภอมีความเห็นว่าโครงการนี้เป็นสิ่งที่ดี และมีความปลอดภัย ดังทัศนะ

“ผมพิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการนี้เป็นสิ่งดีและไม่เป็นพิษภัยแก่พี่น้องประชาชน”²

2. กรมการผังเมือง เห็นว่าการก่อสร้างและสถานที่ตั้งโรงงานกำจัดอุตสาหกรรมอยู่ไม่ไกลจากเขตนิคมอุตสาหกรรม จ.ระยอง ไม่สิ้นเปลืองต่อค่าขนส่ง แนวเส้นทางขนส่งสามารถหลีกเลี่ยงย่านชุมชน โดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 3191 และ 3138 ได้เพื่อป้องกันการรั่วไหลของสารพิษ

² กรุงเทพธุรกิจ : 5 รายละเอียดอื่นไม่ปรากฏ

3. กระทรวงวิทยาศาสตร์

กระทรวงวิทย์เห็นชอบในหลักการที่จะให้มีการจัดตั้งศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรม เพื่อช่วยให้มีการจัดการกากของเสียที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและให้มีมาตรการควบคุมป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นตามที่กลุ่มผู้คัดค้านวิตก³

ผู้อำนวยการกองจัดการสารอันตรายและกากของเสีย กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (ปรากฏ บุญช่วยดี) ได้แสดงความเชื่อมั่นในเทคโนโลยีและการป้องกันอันตรายถ้าเกิดการรั่วซึมของกากอุตสาหกรรม ดังนี้

“ได้มีการเชิญบริษัทเจนโก้ มาให้ข้อมูล... เมื่อดูข้อมูลอัตราการไหลของน้ำใต้ดินของบริษัทดังกล่าวในช่วงหน้าฝนแล้ว พบว่ามีเพียง 0.8 มิลลิกรัมต่อปี ซึ่งช้ามาก ดังนั้น หากมีการรั่วไหลของสารก็น่าที่จะสามารถป้องกันได้ทัน และแง่ของเทคโนโลยีนั้น ตนเชื่อว่ามี การป้องกัน และแก้ไขการลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุต่างๆได้”

4. นายกรัฐมนตรี (บรรหาร ศิลปอาชา) ได้ให้คำรับรองว่า

“โครงการสร้างโรงงานกำจัดกากอุตสาหกรรมของเจนโก้มีความชัดเจนเพียงพอและได้รับการศึกษาอย่างดีแล้ว คงจะไม่มีผลกระทบรุนแรงต่อประชาชนในพื้นที่...”⁴ พร้อมกับยืนยันว่า ถึงอย่างไรโครงการนี้จะต้องดำเนินการต่อไป

5. สมาชิกสภาจังหวัดระยอง การประชุมสมาชิกสภาจังหวัดระยอง วันที่ 3 พ.ศ. 2538 เห็นชอบที่ให้โรงงานสร้างในบริเวณพื้นที่บริเวณดังกล่าวรวม 21 ไร่ จากทั้งสิ้น 23 คน โดยเห็นชื่อเห็นชอบให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรับไปดำเนินการในขั้นต่อไป ด้วยเหตุผล 1) ช่วยแก้ปัญหาลักลอบทิ้งในพื้นที่ต่างๆหมดไปโดยมีที่กำจัดอย่างถูกต้อง 2) ทางรัฐบาลคงเห็นความสำคัญที่จะให้มีโรงงานกำจัดกากที่ถูกต้อง ขณะที่มียังมีเพียง 2 ไร่ที่ไม่เห็นด้วย ด้วยเหตุผล อันตรายต่ออ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล และบทเรียนในแง่ลบจากโรงงานที่ฟิไอ⁵

2) ฝ่ายคัดค้านโครงการ ประกอบด้วย ชาวบ้านในพื้นที่ อ.ปลวกแดง (ส่วนมาก) นักการเมืองท้องถิ่นบางส่วน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านบางส่วน พระ นักวิชาการในพื้นที่ และองค์การพัฒนาเอกชน

³ "สรุปผลเจนโก้ ไร้ปัญหา ใช้มาตรการแน่นหนาคุมมลพิษ อ.ปลวกแดง " ไทยรัฐ (24 เมษายน 2539) , : 9 .

⁴ "ยืนยันไม่มีผลกระทบ" ผู้จัดการรายวัน : 6

⁵ อ่านรายละเอียดได้ใน " แฉโรงงานเจนโก้ อิงนักการเมืองทำชนมือบ " ข่าวสด .

ฝ่ายคัดค้านโครงการมีแนวร่วมที่หลากหลายและมีทัศนคติไม่เห็นด้วยต่อโครงการด้วยเหตุผลหลักคือพื้นที่ตั้งโครงการศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมไม่เหมาะสม เนื่องจากพื้นที่อยู่ใกล้กับแหล่งน้ำของชาวบ้านที่จะใช้อุปโภคและบริโภค กล่าวถึงแนวร่วมของฝ่ายคัดค้านโดยละเอียดมีดังนี้

1. ชาวบ้านส่วนมากใน อ.ปลวกแดง พิจารณาจาก

- ❖ หมู่ 2 บ้านใต้สุน ต.ตาสีทรี เห็นด้วยกับโครงการ ร้อยละ 22.22 ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 55.56 ไม่แสดงความคิดเห็น ร้อยละ 22.2
- ❖ หมู่ 3 บ้านหนองค่างควา ต.ตาสีทรี เห็นด้วยกับโครงการ ร้อยละ 32.56 ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 53.49 ไม่แสดงความคิดเห็น ร้อยละ 13.95
- ❖ หมู่ 4 บ้านเนินสำราญ ต.ตาสีทรี เห็นด้วยกับโครงการ ร้อยละ 33.3.-3. ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 50.00 ไม่แสดงความคิดเห็น ร้อยละ 16.67

2. ชาวบ้านบางส่วนจาก อ.ศรีราชา และอ.หนองใหญ่ จ.ชลบุรี พิจารณาจาก

รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมโครงการศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรม ฉบับเดือน พฤษภาคม 2539 ซึ่งจัดทำรายงาน โดย บริษัทคอนซัลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด

- ❖ หมู่ 7 บ้านระเวิง ต.เขาคันทรง เห็นด้วยกับโครงการ ร้อยละ 33.33 ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 53.33 ไม่แสดงความคิดเห็น ร้อยละ 13.33
- ❖ หมู่ 5 บ้านเฉลิมลาภ ต.หนองเสือช้าง อ.หนองใหญ่ จ.ชลบุรี เห็นด้วยกับโครงการ ร้อยละ 16.67 ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 50.00 ไม่แสดงความคิดเห็น ร้อยละ 33.33⁶

3. หอการค้า จ.ระยอง

มติของ หอการค้าจ.ระยอง เมื่อ 18 ตุลาคม 2538 มีว่า พื้นที่บริเวณที่จะก่อสร้างศูนย์ ไม่เหมาะสม เพราะอยู่ที่สูงและเป็นแหล่งต้นน้ำสำหรับอุปโภค บริโภคที่ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล⁷ โดยเฉพาะ นายแพทย์จักรชัย จริยเวชวัฒนา ประธานคณะกรรมการฝ่ายสิ่งแวดล้อม หอการค้าจ.ระยอง ได้แสดงจุดยืนคัดค้านมาโดยตลอด

⁶ อ่านรายละเอียดได้ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมโครงการศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรม ฉบับเดือน พฤษภาคม 2539 ซึ่งจัดทำรายงาน โดย บริษัทคอนซัลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด

⁷ "หอระยองชี้จุดก่อสร้างศูนย์กำจัดกากไม่เหมาะสม", รายละเอียดอื่นไม่ปรากฏ (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

4. สภาทนายความ

ฝ่ายคัดค้านได้ขอความช่วยเหลือโดยเฉพาะแง่มุมกฎหมายจากสภาทนายความ ซึ่งได้มอบหมายให้นายวรินทร์ เทียมจรัส กรรมการโครงการทนายความเพื่อสิ่งแวดล้อม ช่วยเหลือชาวบ้านใน อ.ปลวกแดง

5. องค์กรพัฒนาเอกชน

องค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้าร่วมคัดค้านมีหลากหลายองค์กร แบ่งได้เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนส่วนท้องถิ่น กับ องค์กรพัฒนาเอกชนระดับประเทศดังนี้

● องค์กรพัฒนาเอกชนส่วนท้องถิ่น

องค์กรพัฒนาเอกชนส่วนท้องถิ่นเป็นแกนนำในการเคลื่อนไหวคัดค้านโครงการ องค์กรดังกล่าวคัดค้านโครงการตั้งแต่เริ่มรับรู้ว่าจะมีโครงการมาตั้ง ณ บ้านเขากระทะ - เขาระมั่งคว่ำ ต.ตาสีทรี อ.ปลวกแดง จ.ระยอง กระทั่งโครงการได้ย้ายทุกระบบออกนอกพื้นที่ อ.ปลวกแดง ฝ่ายคัดค้านโครงการมีสถานที่รวมตัวเป็นประจำ 3 แห่งคือ

1. ชมรมมิตรสัมพันธ์พิทักษ์สิ่งแวดล้อม สมาคมการเกษตร จ.ระยอง
2. สมาคมเครือข่ายเกษตร จ.ระยอง
3. ชมรมวิถีเกษตร

องค์กรพัฒนาเอกชนส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย

1. ชมรมมิตรสัมพันธ์พิทักษ์สิ่งแวดล้อม
2. กลุ่มพิทักษ์สิ่งแวดล้อมระยอง
3. กลุ่มมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ม.บูรพา
4. สหกรณ์การเกษตร อ.ปลวกแดง จ.ระยอง
5. สหกรณ์ชาวสวนยาง อ.ปลวกแดง จ.ระยอง
6. สมาคมการเกษตรระยอง สาขาปลวกแดง
7. ชมรมวิถีเกษตรระยอง พื้นที่ อ.ปลวกแดง
8. กลุ่มแม่บ้าน อสม.

- องค์การพัฒนาเอกชนนอกท้องถิ่น

องค์การพัฒนาเอกชนระดับประเทศ มีบทบาทเสริมในการคัดค้านโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ นายทองอินทร์ แก้วรัตนา แกนนำคนสำคัญฝ่ายคัดค้านเสียชีวิต องค์การเหล่านี้จึงได้เข้าร่วมคัดค้านโครงการอย่างจริงจัง องค์การพัฒนาเอกชนระดับประเทศประกอบด้วย

1. สมัชชาเกษตรรายย่อยภาคอีสาน
2. เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือ
3. คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย(ครป.)
4. สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย
5. คณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6. กลุ่มกิจกรรมนักศึกษาเพื่อสังคม ม.รามคำแหง
7. สหพันธ์ศิลปินเพื่อประชาธิปไตย
8. ชมรมคนรักทะเล
9. กลุ่มเพื่อนประชาชน
10. คณะกรรมการสืบทอดเจตนารมณ์ครูประเวียง บุญหนัก
11. กลุ่มสลัมเพื่อประชาธิปไตย

6. ผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง นายวิมล พวงทอง ได้สนับสนุนชาวบ้านปลวกแดงว่าโครงการศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมตั้งอยู่บนพื้นที่ไม่เหมาะสมเนื่องจากอยู่เหนืออ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลไม่กี่กิโลเมตร

4.3.การเคลื่อนไหวของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งที่ปรากฏตัวขึ้นจะมีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนรูปร่างของความขัดแย้งไปเรื่อยๆ รวมถึงจะมีประเด็นขัดแย้งเกิดขึ้นและมีการพยายามเปลี่ยนประเด็นโต้แย้ง รวมถึงมีการแสวงหาแนวร่วม กระทั่งเกิดความขัดแย้งขึ้นมา

4.3.1.พัฒนาการของประเด็นโต้แย้ง

ประเด็นโต้แย้งระหว่างคู่อริเริ่มพัฒนาขึ้นมา แต่ก็มีได้หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนประเด็นโต้แย้ง โดยเฉพาะฝ่ายสนับสนุนโครงการพยายามที่จะเปลี่ยนประเด็นโต้แย้ง ในช่วงแรกฝ่ายสนับสนุนต้องการสร้างโครงการทุกระบบในพื้นที่ อ.ปลวกแดง ทั้งการปรับเสถียร(ทำให้เป็นกลาง)และฝังกลบกากฯ ต่อมาเมื่อประสบกับการต่อต้าน ฝ่ายสนับสนุนก็พยายามให้มีการก่อสร้างบางส่วนที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด และก่อสร้างบางส่วนที่ อ.ปลวกแดง นายไชยวัฒน์ สินสุ

วงศ์ รมว.อุตสาหกรรม ได้เสนอแนวทางประนีประนอมคือ ก่อสร้างโรงงานบำบัดกากฯ ที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด แต่ให้สร้างสถานที่ฝังกลบกากฯ ที่ อ.ปลวกแดง ซึ่งคณะรัฐมนตรี (ครม.) ได้มีมติ เมื่อ 23 มกราคม 2539 ตามแนวทางที่นายไชยวัฒน์ สิ้นสุวรรณ เสนอ คือให้ย้ายโครงการเข้าในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เพื่อบำบัด หลังการบำบัดให้นำกากที่ได้ ฝังกลบใน อ.ปลวกแดง

มติดังกล่าวไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชนปลวกแดง ฝ่ายคัดค้านโครงการไม่พยายามจะเปลี่ยนแปลงประเด็น คือ ยื่นกรณในข้อเสนอมให้ย้ายโครงการทุกระบบออกนอกพื้นที่ เขากระทะ - เขาชะงัคว่า ต.ตาสีทรี อ.ปลวกแดง การยื่นกรณเช่นนี้เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มรับรู้ว่าจะมีการสร้างโครงการนี้ กระทั่งโครงการยุติลงอย่างสิ้นเชิง ฝ่ายคัดค้านได้แสดงจุดยืนชัดเจนว่าไม่ยอมรับโครงการศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมทุกระบบ ไม่ว่าจะเป็นการปรับเสถียรหรือการฝังกลบกากอุตสาหกรรม ฝ่ายคัดค้านได้เสนอตลอดมาให้อ้ายโครงการนี้ออกนอกพื้นที่

เหตุผลการสนับสนุนและคัดค้านการใช้พื้นที่ อ.ปลวกแดงเป็นที่สร้างโครงการฯมีหลากหลายเหตุผล และแตกต่างกันไปตามความเชื่อ ทศนคติ การกล่อมกล่า และผลประโยชน์ ฯลฯ แต่ก็พอจะรวบรวมได้ดังนี้

- ประเด็นของฝ่ายสนับสนุนโครงการ

ฝ่ายสนับสนุนมีประเด็นอันหลากหลายที่สนับสนุนให้มีโครงการศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมที่บ้านเขากระทะ - เขาชะงัคว่า ต.ตาสีทรี อ.ปลวกแดง

1. ชยะล้นเมือง

สถานการณ์ที่มีกากอุตสาหกรรมจำนวนมากจึงต้องสร้างศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมอย่างเร่งด่วน เพื่อจัดการของเสียที่มีอยู่มากมายและทิ้งเกลื่อนกลาด และประโยชน์ของศูนย์กำจัดกากฯ ยังช่วยลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (อากาศ และ น้ำ) ได้ด้วย

2. ประโยชน์ในการจ้างงาน

ถ้าโครงการนี้เกิดขึ้นชาวบ้านในพื้นที่ก็จะมีการทำในโรงงานของบริษัทเอกชนได้ ความต้องการแรงงานทำให้ชาวบ้านใน อ. ปลวกแดงบางส่วนสนับสนุนโครงการนี้

3. ระยองเป็นเขตอุตสาหกรรมที่มีกากอุตสาหกรรม

ฝ่ายสนับสนุนเห็นว่า จ.ระยองก่อให้เกิดกากอุตสาหกรรมมาก จึงควรรับภาระในการกำจัดกากอุตสาหกรรม ดังทัศนะของนายประกอบ เดชดี อุตสาหกรรมจังหวัดระยอง เปิดเผยเหตุ

ผลที่จะสร้างโรงงานที่จ.ระยอง เนื่องจากเป็นพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรมที่มีภาคอุตสาหกรรมมากที่สุด⁸

4.การคมนาคมขนส่งสะดวก

พื้นที่ตั้งอยู่ไม่ไกลเกินไปจากแหล่งอุตสาหกรรม ทำให้อัตราค่าขนส่งอยู่ในวิสัยที่ผู้ส่งของเสียมากำจัดจะจ่ายได้ หากที่ตั้งอยู่ไกลจากแหล่งอุตสาหกรรมมาก จะทำให้ผู้ใช้บริการต้องรับภาระค่าขนส่งที่สูงขึ้น⁹

5.ไม่เป็นที่น้ำท่วมถึง

โครงการตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาน้ำท่วมไม่ถึง จึงไม่ต้องกลัวปัญหาการพัดพากากอุตสาหกรรมลงสู่แหล่งน้ำ

6.อยู่ห่างไกลจากชุมชน

สถานที่ตั้งอยู่ไกลจากแหล่งชุมชนและเมืองใหญ่ จึงไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญต่อผู้อยู่อาศัยข้างเคียง

7.พื้นที่มีราคาถูกกว่าพื้นที่ในนิคมอุตสาหกรรม

ถ้าซื้อพื้นที่เพื่อฝังกลบ หรือปรับเสถียรในนิคมอุตสาหกรรมจะมีราคาสูงกว่าราคาที่ดินในบ้านเขากระทะ - เขาระฆัง ต.ตาสีหิรัญ อ.ปลวกแดง

● ประเด็นของฝ่ายคัดค้านโครงการ

ฝ่ายคัดค้านเห็นว่าโครงการฯ นี้มีประโยชน์ในการบำบัดและกำจัดกากอุตสาหกรรมที่มีจำนวนมาก ทว่าไม่เห็นด้วยในการสร้างศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรม ณ บ้านเขากระทะ - เขาระฆัง ต.ตาสีหิรัญ อ.ปลวกแดง จ.ระยอง โดยมีประเด็นในการคัดค้านดังนี้

1.การตรวจสอบโรงงานอุตสาหกรรมของรัฐในอดีตที่ล้มเหลว

ฝ่ายคัดค้านไม่เชื่อมั่นการตรวจสอบของรัฐต่อโรงงานอุตสาหกรรมที่ผ่านมาดังตัวอย่าง

⁸ "โรงกำจัดกากอุตสาหกรรม ระยองคืบหน้าผลศึกษาหาพื้นที่ขั้นแรกเสร็จ" ผู้จัดการรายวัน, (14 พฤศจิกายน 2537) : 6 .

⁹ วีระ มาวิจักขณ์ ผู้อำนวยการกองควบคุมวัตถุอันตราย กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม "การกำจัดกากอุตสาหกรรม" เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ : วิกฤตสิ่งแวดล้อมภาคตะวันออกและทางเลือกพัฒนาที่ยั่งยืน องค์กรสิ่งแวดล้อมและพัฒนาเศรษฐกิจสังคมท้องถิ่นภาคตะวันออก 2539 .

“การตรวจสอบที่ผ่านมารัฐ ไม่สามารถทำได้จริง ปัจจุบันปัญหาเรื่องกลิ่นที่มาบดา พุดก็มี พิสูจน์ว่าเทคโนโลยีไม่ 100 %” หรืออีกตัวอย่างหนึ่ง

“ไม่เชื่อมั่นในประสิทธิภาพการทำงานของรัฐที่ผ่านมา เช่น นิคมอุตสาหกรรมที่ปล่อย น้ำเสีย รัฐก็ไม่สามารถควบคุมได้ และรัฐก็ไม่เคยรับผิดชอบเมื่อเกิดปัญหา”

แม้แต่ข้าราชการในภูมิภาคยังกล่าวว่า กรมโรงงานอุตสาหกรรม การนิคมอุตสาหกรรม แห่งประเทศไทย และอุตสาหกรรมจังหวัด ไม่สามารถควบคุมโรงงานอุตสาหกรรมที่ผ่าน มาได้ ประชาชนจึงไม่วางใจให้สร้างโรงงานกำจัดกากฯได้

รวมถึงฝ่ายคัดค้านคิดว่าโรงงานอื่นรัฐยังไม่สามารถป้องกันการระเบิดของโรงงาน หรือ ปล่อยน้ำเสีย หรือเทคโนโลยีจะดีเพียงใด คนที่ควบคุมเทคโนโลยีก็เงินแล้วได้หรือมีกังงายเพื่อลด ค่าใช้จ่ายในการกำจัดกากอุตสาหกรรม แล้วจะให้มั่นใจได้อย่างไรว่าโครงการนี้จะปลอดภัย 100 %

2.ใกล้แหล่งน้ำอุปโภคและบริโภค

ฝ่ายคัดค้านไม่เห็นด้วยที่โครงการจะมาสร้าง ณ อ.ปลวกแดง เนื่องจากหวาดกลัวผล กระทบต่อแหล่งน้ำของชาวบ้านซึ่งใช้น้ำบาดาลและบ่อน้ำตื้น คลองต่างๆ อาทิ คลองระเวียง และ อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลซึ่งจะส่งน้ำต่อไปยังอ่างเก็บน้ำอีก 6 แห่งคือ คือ หนองคือ ดอกทราย มาบประชัน บางพระ เขาไผ่ และเขื่อนคลองดงทับสนะ

“ชาวบ้านสมควรจะต้องวิตกหรือไม่ ถ้ามีโรงกำจัดกากอุตสาหกรรมมาตั้งอยู่ข้างๆบ้าน เขา นอกจากนี้พื้นที่ซึ่งอยู่ใกล้กับแหล่งต้นน้ำสำคัญคือ แหล่งน้ำคลองระเวียง...”¹⁰

“น้ำจากภูเขาหลายสายไหลลงสู่คลองระเวียง จึงรู้สึกว่าจะอย่างไรโครงการนี้ก็ไม่ปลอดภัย และถ้าเกิดการรั่วไหลจะไหลไว้มาก”¹¹

จากการให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ของ นางวิรัช แก้ววัฒนา ภรรยาของนายทองอินทร์ แก้ววัฒนา ผู้ถูกลอบสังหาร

“ไม่ใช่เฉพาะที่อินทร์ที่กลัว ใครๆเขาก็กวักกันทั้งนั้น ถ้ารัฐมนตรีไชยวัฒน์ ไม่กลัวก็ไป สร้างข้างบ้านรัฐมนตรีชิ เอาไปเลยไม่มีใครว่าหลอก”¹²

¹⁰ " ประชาพิจารณ์โรงกำจัดกาก ชาวปลวกแดงต้องรักษาสิทธิ" กรุงเทพธุรกิจ , (16 มกราคม 2539) : 3

¹¹ สัมภาษณ์ นาง ร . , ชาวบ้าน อ.ปลวกแดง , 27 กันยายน 2542 .

¹² "ภรรยา “ทองอินทร์ แก้ววัฒนา เขาเคยบอก...ถ้าเงินก่อสร้างไม่ได้...เขาต้องตาย" กรุงเทพธุรกิจ (29 มกราคม 2539)

“ได้รับรู้จากบริษัทว่าเป็นขยะอัดแท่ง และจะมีเตาเผา มีความปลอดภัยสูง มีผ้าบางสีดำ ปูที่กันหลุม และจะนำขยะฝังแล้วเอาดินกลบ และจะปลูกต้นไม้ให้ด้วย แต่ก็ยังกลัวเรื่องการรั่วซึม อยู่ดี”¹³

นอกจากนี้ฝ่ายคัดค้านได้เน้นให้เห็นว่าชาวบ้านปลูกสับปะรด ขางพารา โดยเฉพาะ สับปะรดจะดูดซึมสารพิษได้ไวและสะสมพิษนานมาก กรณีที่โรงงานปล่อยควันสารซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ก็ต้องโค่นต้นขางพาราขายแล้วหันไปปลูกพืชอย่างอื่นแทน หรือไม่ก็ขายที่ดินไปเท่านั้น¹⁴

นอกจากเหตุผลที่ทั้งฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายคัดค้านพยายามอธิบายเพื่อสนับสนุนฝ่ายตน ซึ่งนำรบกวนทั้ง 2 ฝ่ายแล้ว ยังมีปัญหาสำคัญคือข้อมูลของฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายคัดค้านไม่ตรงกัน ดังนี้

1. การใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำเกษตรกรรม

เป็นการถกเถียงกันเพื่อชี้ให้เห็นว่าพื้นที่บริเวณที่จะก่อสร้างโครงการเป็นแหล่งเสื่อมโทรมหรือไม่ ทำการเกษตรได้หรือไม่ ถ้าพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการทำเกษตรกรรม หรือมีการปลูกพืชที่ทำลายดินมาก อาทิ มันสำปะหลัง ก็น่าจะใช้พื้นที่ดังกล่าวสร้างโครงการ ข้อมูลของฝ่ายสนับสนุน กับ ฝ่ายคัดค้านมีความคลาดเคลื่อน แตกต่างกันมาก

ฝ่ายสนับสนุน	ฝ่ายคัดค้าน
1. มันสำปะหลัง 14.45 % ของพื้นที่	7.84 % ของพื้นที่
2. สวนผสมปาล์ม อ้อย และมัน 20.56%	0.67 %
3. สับปะรด 16.21 %	12.85 %
4. สนปฎิพัทธ์ 12.49 %	1.61 % ฯลฯ

ข้อมูลจากรายงานผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม กับ ข้อมูลฝ่ายคัดค้านมีความแตกต่างกัน ฝ่ายสนับสนุนชี้ให้เห็นว่าชาวบ้านปลูกมันสำปะหลังมากถึง 14.45 % ซึ่งที่ดินที่ปลูกมันสำปะหลังเป็นเวลานาน ดินจะเสื่อมสภาพ ขณะที่ฝ่ายคัดค้านได้โต้แย้งว่าปลูกมันสำปะหลังเพียง 7.84 % ของพื้นที่ทั้งหมด

¹³ สัมภาษณ์ นาง ร. , ชาวบ้าน อ.ปลวกแดง , 27 กันยายน 2542 .

¹⁴ อ่านรายละเอียดได้ใน ปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อม หน่วยงานของรัฐ ประชาชนควรจะมีส่วนร่วมได้อย่างไร (จากการจัดสัมมนาที่มหาวิทยาลัยบูรพา (เอกสาร ไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

2.ที่ดินโดยรอบที่ตั้งโครงการเป็นเขตอุตสาหกรรม

- ฝ่ายสนับสนุน

พื้นที่ที่ใกล้กับโครงการมีการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมบางส่วนแล้ว เช่น เคยเป็นที่ตั้งของโรงงานน้ำตาล นอกจากนี้นิคมอุตสาหกรรม มีแผนที่จะพัฒนาพื้นที่ทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ ห่างจากโครงการ 5 กิโลเมตร เป็นนิคมอุตสาหกรรม¹⁵

- ฝ่ายคัดค้าน

ขณะที่ฝ่ายคัดค้านได้ว่า บริเวณที่ตั้งโครงการ เป็นพื้นที่ของโรงงานน้ำตาลซึ่งเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตการเกษตรและปัจจุบันยังไม่ได้ขยายโครงการหรือมีโรงงานอื่นๆ เพิ่ม¹⁶

การได้เพียงในประเด็นนี้มีความสำคัญ เพื่อชี้ให้เห็นว่าพื้นที่โดยรอบมีอุตสาหกรรมมากหรือไม่ ถ้าหากมีอุตสาหกรรมมากก็จะสร้างโครงการฯ นี้ได้สะดวกขึ้น

3.สภาพธรณีวิทยา

- ฝ่ายสนับสนุน

โครงสร้างทางธรณีวิทยาที่เป็นหินแกรนิตจะมีประโยชน์ในการป้องกันการรั่วซึม รั่วไหลลงสู่ชั้นน้ำใต้ดินข้างล่างชั้นหินได้เป็นอย่างดี ในกรณีที่เกิดเหตุสุดวิสัย ชั้นแกรนิตขนาดใหญ่ข้างใต้ คลอบคลุมกว้างประมาณ 10 กิโลเมตร โดยรอบพื้นที่ โดยมีความหนาของชั้นหินกว่า 2.5 กิโลเมตร

- ฝ่ายคัดค้าน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีโครงสร้างเป็นหินแกรนิต อ.ทศวิ สุวรรณวัฒน์¹⁷ เคยทำการสำรวจลักษณะชั้นดินเมื่อ ปี ค.ศ. 1985 โดยกล่าวถึงลักษณะชั้นดินว่า ทั้งหมดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีโครงสร้างเป็นหินแกรนิตเช่นกัน และชั้นดินเหนียวไม่สม่ำเสมอ ถึงแม้ชั้นดินเหนียวจะร้อนจากหินแกรนิต ชั้นดินเหนียวที่ไม่สม่ำเสมอ หนาๆบางๆ ไม่เท่ากัน ทำให้น้ำฝนที่ไหลลงมากระจายออกข้างไปรอบด้านสู่พื้นที่เกษตร สูดินไม้ นอกจากนี้ ถึงแม้ข้างใต้เป็นหินแกรนิต จะไม่ทำให้รั่วซึม แต่ทั้งจ.ระยองก็เป็นเช่นนี้

¹⁵ บริษัทบริหารและพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, "ข้อเท็จจริงเงินโก้". หน้า 3.

¹⁶ เอกสารแสดงข้อเท็จจริงจากชุมชนชาวปลวกแดง จ.ระยอง กรณี GENCO (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1.

การถกเถียงในประเด็นนี้ฝ่ายสนับสนุนต้องการเน้นว่าพื้นที่ตั้งโครงการมีชั้นหินแกรนิตที่แข็งแรงรองรับกรณีที่เกิดการรั่วซึมได้อย่างดี ขณะที่ฝ่ายคัดค้านคิดว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีโครงสร้างเป็นหินแกรนิต โครงการนี้จึงสร้างที่อื่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ด้วย

4. แหล่งน้ำกับการปนเปื้อน

น้ำท่วมพื้นที่หรือไม่?

- ฝ่ายสนับสนุน

น้ำไม่ท่วมพื้นที่ พื้นที่โครงการไม่เป็นพื้นที่ลุ่ม ดังนั้นปัญหาการเกิดน้ำป่าไหลหลากหรือปัญหาน้ำท่วมพื้นที่จึงไม่เกิด

- ฝ่ายคัดค้าน

น้ำท่วมพื้นที่ตั้งโครงการ ฤดูฝนมีน้ำไหลบ่ากัดเซาะรุนแรง หลากท่วมแอ่งลุ่ม และมีลำรางไหลลงสู่คลองระเวียงซึ่งจะไหลสู่อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล

การถกเถียงประเด็นนี้มีข้อมูลที่คลาดเคลื่อนและแตกต่างกันฝ่ายหนึ่งย่ำว่าน้ำไม่ท่วมพื้นที่ซึ่งไม่ต้องกลัวการอุตสาหกรรมปนเปื้อนแหล่งน้ำของชาวบ้าน ขณะที่ฝ่ายคัดค้านเน้นว่าน้ำท่วมพื้นที่ตั้งโครงการและจะกระทบต่อแหล่งน้ำ

4.3.2. การแสวงหาแนวร่วม

เมื่อความขัดแย้งพัฒนาไป ก็จะมีการแสวงหาแนวร่วมของทั้ง 2 ฝ่ายเพื่อทำให้กลุ่มของตนมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น แนวร่วมที่เพิ่มมากขึ้นของแต่ละฝ่ายมีผลต่อการแพ้ ชนะของทั้ง 2 ฝ่าย เมื่อมาถึงจุดนี้ก็จะเกิดฝักฝ่ายที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น คือมีจุดยืนว่าสนับสนุนหรือคัดค้านโครงการนี้ กระทั่งความขัดแย้งได้พัฒนาจนกลายเป็นความรุนแรง

กล่าวถึงการรวมตัวกันแต่ละครั้งก็จะมี การหารือถึงวิธีการคัดค้านโครงการ และการหาแนวร่วมเพิ่มเติม อาทิ การหารือกันที่สมาคมการเกษตร จ.ระยอง โดยวางแผนร่วมกันว่า 1 คน ให้หา 10 คนเพิ่ม ใครอยู่มาบุกให้หาเครือข่าย หาแนวร่วม และทำหนังสือ แลกเปลี่ยนร่วม เรียกร้องให้ประชาชน 5 อำเภอ 2 จังหวัด รวมตัวกันที่บริเวณหน้าทำเนียบรัฐบาล¹⁸

นอกจากนี้ฝ่ายคัดค้านโครงการ ได้จัดทำแถลงการณ์ร่วมหลายฉบับ อาทิ ฉบับที่ 3-5 สาระสำคัญคือ ยืนยัน ไม่ยินยอมให้มีการจัดสร้างโรงงานในพื้นที่เขากระทะ เขาระฆัง หมู่ 2 ต.ตาสีทรี อ.ปลวกแดง โดยเด็ดขาด พร้อมกับเสนอทางออกให้อยู่ในนิคมอุตสาหกรรมต่างๆ ในพื้นที่

¹⁸ แถลงการณ์ร่วม ฉบับที่ 5 วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2539 ของประชาชน 5 อำเภอ 2 จังหวัด ผู้แสดงความคิดเห็นคัดค้านการจัดสร้างโรงงานกำจัดกากสารพิษอุตสาหกรรม ในพื้นที่รับน้ำฝนเหนืออ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ศูนย์วิจัย และพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จ.ชลบุรี ของกรมโรงงานอุตสาหกรรม หรือปรึกษากับท่านผู้เป็นที่รักนับถือของชาวชลบุรีและชาวภาคตะวันออก ยิ่งกว่านั้น เนื้อความได้ระบุว่า บริษัทไม่มีความสามารถชี้แจงเหตุผลที่เหมาะสมเป็นที่ยอมรับได้ และไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลที่หลายๆฝ่ายเรียกร้อง จนฝ่ายคัดค้านได้สรุปสถานการณ์ว่ากระทรวงอุตสาหกรรมพยายามช่วย ไม่ยอมรับฟังเสียงชาวบ้าน ฝ่ายคัดค้านจึงเรียกร้องให้ประชาชนชาวบ้าน 5 อำเภอ 2 จังหวัดรวมตัวกันที่บริเวณหน้าท่าเรือประมง

ข้าราชการ อ.ปลวกแดงได้ให้ข้อมูลว่า บริษัทเงินโก้หาแนวร่วมที่เป็นชาวบ้านได้ไม่ดีเท่ากับฝ่ายคัดค้าน ขณะที่ฝ่ายคัดค้านหาแนวร่วมมากกว่า รวมถึงนักวิชาการ จากมหาวิทยาลัยบูรพา มีบทบาทสูงมากในการให้ข้อมูลว่าโรงงานนี้มีความไม่เหมาะสมที่จะตั้งในพื้นที่ อ.ปลวกแดง²⁰

การหาแนวร่วมของฝ่ายสนับสนุนทำได้ไม่ดีนัก ช่วง พ.ศ. 2538 บริษัทเงินโก้หาแนวร่วมจากเฉพาะกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักการเมืองท้องถิ่น และแกนนำฝ่ายคัดค้าน ทว่าไม่ได้ลงไปในพื้นที่คลุกคลีกับชาวบ้านอย่างเพียงพอ ผู้ให้สัมภาษณ์หลายท่านเห็นตรงกันว่าบริษัทเงินโก้ทำมวลชนสัมพันธ์ล่าช้าเกินไป

4.3.3. ความรุนแรงกับแนวร่วมที่เพิ่มขึ้น

ความเชื่อมั่นของฝ่ายคัดค้าน โครงการต่อบริษัทเงินโก้ลดต่ำลงจากการนัดแล้วไม่ไปตามนัด เมื่อบริษัทเงินโก้ได้นัดชาวบ้านและสื่อมวลชนจากกรุงเทพฯ คูพื้นที่โครงการ โดยจะพาดูพื้นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล และบริเวณคลองระเวียง ที่ใกล้กับจุดการก่อสร้างโครงการ ทว่าบริษัทเงินโก้ซึ่งนัดหมายที่จะเดินทางมาในเวลา 13.00 น. ไม่ได้มาตามนัด โดยชาวบ้านได้รอจนถึงเวลา 16.00 น. คณะจากบริษัทเงินโก้ก็ไม่มาจึงแยกย้ายกันกลับ²¹ เหตุการณ์ดังกล่าวก็ได้สร้างความไม่พอใจอย่างมากให้กับฝ่ายคัดค้าน

หลังจากสะสมความไม่พอใจมาเป็นระยะ ความขัดแย้งได้ปะทุเมื่อมีการใช้ความรุนแรงของฝ่ายสนับสนุน โครงการท่านหนึ่งซึ่งได้จ้างมือปืนรับจ้างลอบสังหารนายทองอินทร์ แก้ววัดตา

¹⁹ อ่านรายละเอียดได้ใน แถลงการณ์ร่วม ฉบับที่ 3-5 ของประชาชน 5 อำเภอ 2 จังหวัด ผู้แสดงความคิดเห็นคัดค้านการจัดสร้างโรงงานกำจัดกากสารพิษอุตสาหกรรม ในพื้นที่รับน้ำฝนเหนืออ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

²⁰ สัมภาษณ์ข้าราชการ อ.ปลวกแดง .

²¹ อ่านรายละเอียดได้ใน " เงินโก้แหกตานักข่าว – ชาวบ้าน ไม่กล้าพาลงพื้นที่สร้างโครงการ " (ผู้จัดการรายวัน 17 มกราคม 2539) .

แกนนำฝ่ายคัดค้านโครงการ โดยฝ่ายคัดค้านโครงการและเจ้าหน้าที่ตำรวจเชื่อว่าการตายของนายทองอินทร์²² เนื่องจากคัดค้านโครงการนี้²²

หลังการตายของ นายทองอินทร์ แก้ววัฒนา นายธีรวัฒน์ นามดวง ได้ออกมาให้สัมภาษณ์ว่า

“ไม่น่าจะเล่นกันรุนแรงขนาดนี้ และขอยืนยันว่าชีวิตที่สูญเสียจะไม่สูญเสียโดยเปล่าประโยชน์ ซึ่งจะต้องมีการต่อสู้กันถึงที่สุด”²³

ความขัดแย้งไม่มีทีท่าว่าจะคลี่คลาย ด้วยฝ่ายคัดค้านได้รายงานต่อเจ้าหน้าที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ว่า

" ฝ่ายสนับสนุนบางคนจะฆ่าแกนนำคัดค้านโครงการ"²⁴

เมื่อถึงจุดนี้ความขัดแย้งมีความเข้มข้นจนยากที่จะคลี่คลาย สิ่งที่พิสูจน์ให้เห็นชัดเจนว่าเป็นเจ้าหน้าที่จากบริษัทเจนโก้ให้ข้อมูลว่า ไม่สามารถลงพื้นที่ได้แล้ว ชาวบ้านไม่ยอมให้เงินโก้ลงพื้นที่แล้ว²⁵

คำให้สัมภาษณ์ของ นายไชยวัฒน์ สีนสุวงศ์ รมว.กระทรวงอุตสาหกรรมสะท้อนให้เห็นถึงความไม่พอใจต่อฝ่ายคัดค้านอย่างมาก ที่ว่า

“โครงการนี้ต้องดำเนินการตามที่ประกาศไว้และต้องรีบดำเนินการก่อสร้างโดยด่วนภายใน 6 เดือนนี้ และพร้อมที่จะให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบ แต่หากยังมีการคัดค้านจนทำให้โครงการล่าช้าอีก จะดำเนินการตามกฎหมายขั้นเด็ดขาด”²⁶

ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ยิ่งทำให้ทั้ง 2 ฝ่ายรู้สึกต่อกันในแง่ลบ โดยเฉพาะฝ่ายคัดค้านโครงการที่ไม่พอใจการกระทำของฝ่ายสนับสนุนมีสูง เนื่องจากคนของฝ่ายคัดค้านเสียชีวิตและเป็นฝ่ายที่ถูกกระทำ ขณะที่ฝ่ายสนับสนุนก็ไม่พอใจฝ่ายคัดค้านเช่นกัน

ฝ่ายคัดค้านมีแนวร่วมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะหลังการตายของนายทองอินทร์ เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2539 ได้มีสภาพนายความ และองค์กรพัฒนาเอกชนกลุ่มต่างๆเข้ามาช่วยเหลือ ในช่วงการแพทย์ของนายทองอินทร์ แก้ววัฒนา มีกลุ่มต่างๆเข้าร่วมเพิ่ม อาทิ คณะกรรมการรณรงค์

²² "รวบมือสังหารผู้นำเจนโก้ ยันงานนี้ไม่ใช่แพะตัวจริงแน่" เดลินิวส์ (15 มค.39) : 7 .

²³ "ยังแกนนำค้าน "เจนโก้" บริษัทยอมหาที่ลงใหม่" ผู้จัดการรายวัน (20-21 มกราคม 2539) :

1,4 .

²⁴ ชาวบ้าน อ.ปลวกแดง , "เทพการประชุมคณะกรรมการร่วม ครั้งที่ 1 ณ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม "

²⁵ สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่บริษัทเจนโก้ , 19 ตุลาคม 2542 .

²⁶ "ไชยวัฒน์ เดินหน้าโรงกำจัดกาก สํารวจพื้นที่นิคมมาบตาพุดวันนี้" ผู้จัดการรายวัน (22 มกราคม 2539) : 7 .

เพื่อประชาธิปไตย (ครป.) เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือ (คนก.) สหพันธ์ผู้ประสพภัยกรณีการ
สร้างเขื่อนภาคอีสาน ฯลฯ

นายนิธิรัตน์ ทรัพย์สมบูรณ์ ตัวแทนสมาชิกเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน(สกอ.) ได้
แสดงจุดยืนร่วมคัดค้านโครงการว่า “1) รัฐบาลจะต้องดำเนินการทุกวิถีทางในการนำตัวผู้บงการ
มาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมโดยด่วน 2) ให้รัฐบาลเร่งสร้างมาตรการในการคุ้มครองความ
ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้นำองค์กรประชาชน และผู้นำองค์กรประชาชน 3) ทบทวน
มติกรม. ในการสร้างโรงงานเงินโก้ที่ปลวกแดงไปที่อื่น”²⁷

การตายของนายทองอินทร์ แก้ววัฒนา ไม่เพียงแต่สร้างแนวร่วมจากองค์กรพัฒนาเอก
ชนส่วนกลางเท่านั้น ชาวบ้านใน อ.ปลวกแดงก็ได้รวมตัวกันเหนียวแน่นขึ้น ชาวบ้านหลายท่าน
กล่าวว่า การตายของนายทองอินทร์ ฯ ทำให้ชาวบ้านรวมตัวกันต่อสู้มากยิ่งขึ้นกระทั่งมีผลทำให้
โครงการ ฯ ย้ายไปสร้างที่อื่น

4.4.ปัญหาอคติระหว่างคู่ขัดแย้ง

ความขัดแย้งที่เข้มข้นและกว้างขวางทำให้แก้ไขได้ยาก ความขัดแย้งจะแก้ไขได้ยาก
มากถ้าหากคู่กรณีมีอคติต่อกัน ถ้าผู้ขัดแย้งต่างมองกันในแง่ลบ หรือเชื่อว่าฝ่ายตรงข้ามได้รับผล
ประโยชน์

4.4.1. ความเชื่อว่าฝ่ายตรงข้ามได้รับผลประโยชน์

• ฝ่ายสนับสนุน

เจ้าหน้าที่กระทรวงอุตสาหกรรม บริษัทเงินโก้ และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เชื่อว่าสาเหตุที่
แกนนำในการคัดค้านต่อต้าน โครงการนี้เนื่องจากเสียผลประโยชน์ทั้งในเรื่องการขายที่ดินไม่ได้
จากการที่บริษัทไม่ยอมซื้อที่ดินของตัวเอง และมีคนไม่ยอมขายให้บริษัทเงินโก้ตั้งขึ้น เพราะมีบริษัท
อื่นอยากทำโครงการนี้ รวมถึงคัดค้านเพื่อหาเสียงเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่น เกรง
ว่าราคาที่ดินของตนซึ่งอยู่ข้างเคียงกับโรงงานจะตก และ ต้องการคัดค้านเพื่อให้ได้เงินจากบริษัท
จึงปลุกกระแสให้ชาวบ้านไม่ยอมรับโครงการ สำหรับนายหน้าก็พยายามปั่นที่ดินให้ราคาสูงขึ้น
และได้รับผลประโยชน์จากผู้ที่อยู่เบื้องหลัง คนที่เสียประโยชน์เรื่องที่ดิน ได้คัดค้านโดยอ้างเหตุ

²⁷ "มีอบจ.เงินโก้รื้อวจัดเสด็จตาย 7 วัน ย้าย รง.ไปที่อื่นก่อนบุกทำเนียบ" แนวหน้า (2 กันยายน

ผลเรื่องสิ่งแวดล้อม เกรงผลกระทบต่ออ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล ซึ่งเป็นเพียงเหตุผลที่ยกขึ้นมาอ้างเท่านั้น ดังตัวอย่าง

“...จากการเข้าไปพูดคุยก็พบว่าส่วนใหญ่มีความเข้าใจและเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ มีเพียงบางรายเท่านั้นที่ไม่เห็นด้วย โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูญเสียผลประโยชน์ก็ออกมาสร้างภาพให้น่ากลัวปล่อยข่าวไปต่างๆนานา...” สุริยะ สุภรณสินเกษมกล่าว²⁸

“แกนนำคัดค้านโครงการต่อต้านโครงการนี้ เนื่องจากผลประโยชน์เรื่องการขายที่ดินไม่ได้ ทั้งๆที่โครงการนี้มีประโยชน์ ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่น่าจะไปหนักหัวโครงการคัดค้านไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความหวังใจด้านสิ่งแวดล้อมจริง”²⁹

● ฝ่ายคัดค้าน

แกนนำฝ่ายคัดค้าน และชาวบ้านเล่าให้ฟังว่า ที่ดินบริเวณที่ตั้งโครงการราคาถูกและฝ่ายสนับสนุนได้รับผลประโยชน์ ได้มีการกว้านซื้อที่ดินที่ อ.ปลวกแดง และกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่สนับสนุนเนื่องจากได้ประโยชน์เรื่องการขายที่ดิน 700 กว่าไร่ ทั้งๆที่เมื่อก่อนคัดค้านโครงการนี้ แต่ตอนหลังเปลี่ยนจุดยืน และผู้ที่ขายที่ดินมีรายใหญ่ไม่กี่ราย

ชาวบ้านในพื้นที่ที่อาจจะได้รับผลกระทบจากโครงการ เชื่อว่า นักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการท้องถิ่น ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอและกำนันผู้ใหญ่บ้านได้รับผลประโยชน์จากเจ้าของโครงการทั้งในรูปของเงินทอง รถยนต์ ภาษีที่จะได้มากขึ้นสู่องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และงานที่จะได้จากกรรับเหมา อาทิ การรับเหมาก่อสร้าง การขุดหน้าดิน การปรับหน้าดิน

นอกจากนี้ฝ่ายคัดค้านบางท่านกล่าวว่า

“ลูกชายนายอำเภอได้รถเป็นของขวัญจากเจ้าของโครงการเมื่อเรียนจบ”³⁰

ยิ่งไปกว่านั้นฝ่ายคัดค้านไม่พอใจเป็นอย่างมากต่อการให้ข้อมูลข่าวสารของฝ่ายสนับสนุน ดังนี้

“การชี้แจงครั้งนี้เป็นการจัดฉากขึ้นมาเท่านั้น เพราะประชาชนที่มาฟังถูกหลอกมาจากอำเภออื่น ๆ แต่สำหรับชาวปลวกแดงจะชุมนุมคัดค้านโครงการนี้อีกครั้งในวันที่ 30 ตุลาคม 2538”

“บริษัทเจนโก้ได้นัดกับฝ่ายคัดค้านว่าจะลงพื้นที่ แต่บริษัทก็แอบไปหาชาวบ้านในพื้นที่ก่อนวันนัดจริง โดยนำสื่อมาแจก ทำให้วันนัดจริงชาวบ้านในพื้นที่ก็ไม่ออกมาเพราะนึกว่าได้เลื่อนนัดไป”³¹

²⁸ กรุงเทพธุรกิจ 10 ธค. 38

²⁹ สัมภาษณ์ นาย ป., ข้าราชการกระทรวงอุตสาหกรรม, 8 ตุลาคม 2542 .

³⁰ สัมภาษณ์ นาย ป., แกนนำฝ่ายคัดค้าน, 29 กันยายน 2542 .

³¹ สัมภาษณ์ นาง ร., ชาวบ้าน อ.ปลวกแดง, 27 กันยายน 2542 .

4.4.2.ทัศนคติต่อฝ่ายตรงข้ามในแง่ลบ

- ฝ่ายสนับสนุน

ฝ่ายสนับสนุนได้แสดงทัศนคติต่อฝ่ายคัดค้านในแง่ลบดังนี้

1.ทัศนคติแง่ลบต่อองค์การพัฒนาเอกชน

จากการสัมภาษณ์ฝ่ายสนับสนุนทำให้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวิเคราะห์ความขัดแย้ง ดังทัศนะ

“องค์การพัฒนาเอกชนไม่ค่อยมีความรู้ในทางวิชาการ และเทคโนโลยี ถนัดแต่หาแนวร่วมกับชาวบ้าน โครงการที่มีองค์การพัฒนาเอกชนเข้าร่วมด้วยทำให้โครงการสร้างได้ยากขึ้น”

“ถ้ามีมือเบมือไหวจะพุดคุยยากขึ้น ต้องประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงก่อนที่จะมีมือเบเกิดขึ้น มือเบส่วนหนึ่งเกิดจากแรงผลักดันขององค์การพัฒนาเอกชน”³²

2.ทัศนคติในแง่ลบต่อแกนนำฝ่ายคัดค้าน

ฝ่ายสนับสนุนพยายามให้ภาพว่าแกนนำฝ่ายคัดค้านมีไม่กี่คน และชาวบ้านที่คัดค้านโครงการก็มีไม่มาก

ข้าราชการอำเภอปลวกแดง เห็นว่า “ฝ่ายสนับสนุนโครงการมีถึง 90 กว่าเปอร์เซ็นต์ ขณะที่อีกฝ่ายไม่เข้าใจในหลักการ ซ้ำยังถูกปลุกปั่นหัวว่าจะไม่ใช่อ่างโน้นอย่างนี้”

หรือตัวแทนบริษัทเจนโก้ เห็นว่า “...กล้าพูดได้ว่าชาวบ้านกว่า 90 % สนับสนุนโครงการนี้ และได้คัดค้านอะไรหลังจากได้รับการชี้แจงจนเข้าใจแล้ว จะมีคัดค้านบ้างก็เป็นส่วนน้อยเท่านั้น... การชุมนุมประท้วงครั้งล่าสุดที่มีการปิดถนนก็สืบทราบว่าเป็นส่วนใหญ่ที่มาไม่ใช่ชาวอ.ปลวกแดง แต่มาจากที่อื่น เป็นคนจากโรงงานที่ถูกเกณฑ์มา หลายคนยังไม่รู้เรื่องมาทำไม...”³³

³² สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่บริษัทเจนโก้, 19 ตุลาคม 2542 .

³³ "ปัญหาที่ตั้งโรงกำจัดกากฯ "เจนโก้" แก้วด้วยสำนึกมวลชนหาใช่กฎหมาย" มติชนสุดสัปดาห์

หรือจากคำให้สัมภาษณ์ของ นายปวงสรร ชุมสาย ณ อยุธยา กรรมการผู้จัดการ และนาย สุริยะ สุภธนสินเชษม ผู้ช่วยผู้จัดการบริษัทเจนโก้

“ผู้ที่คัดค้านไม่ใช่ชาวบ้านธรรมดาแน่ อย่างเช่นออกข่าวมาว่าจะมีการนำกากนิวเคลียร์ มาทิ้ง”³⁴

อย่างไรก็ดี ทักษะต่อการมีส่วนร่วมคัดค้านโครงการของราชการส่วนภูมิภาคเห็นว่าการเคลื่อนไหวคัดค้านทำให้การดำเนินโครงการต้องล่าช้าไป แต่ก็มีข้อดีว่าหน่วยงานของรัฐจะต้องฟังเสียงประชาชนบ้าง แต่ต้องมีข้อมูล ขณะที่ข้าราชการอีกส่วนหนึ่งเห็นว่า การคัดค้านไม่จำเป็นต้องมีข้อมูลก็สามารถคัดค้านได้

● ฝ่ายคัดค้าน

ฝ่ายคัดค้านได้แสดงทักษะต่อหน่วยงานรัฐ เจ้าของโครงการ และฝ่ายสนับสนุนในแง่ลบ ทักษะของฝ่ายคัดค้านที่แสดงออกมา สะท้อนทักษะว่าหน่วยงานรัฐเลือกข้างสนับสนุน ไม่วางตัวเป็นกลางดังนี้

1. ทักษะต่อจังหวัด

จังหวัดไม่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเดือดร้อนที่ชาวบ้านได้รับจากโครงการ ชาวบ้านเสนอเรื่องร้องทุกข์ก็เก็บไว้เฉยๆ ไม่ยอมให้ฝ่ายรัฐบาลทราบ ทำให้ไม่พอใจบทบาทดังกล่าว ทางจังหวัดเข้าข้างรัฐบาลด้วยกัน การแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่บริษัททางจังหวัดก็ไม่ช่วยไม่เป็นกลาง ถึงแม้รองผู้ว่าราชการจังหวัดได้นำตรวจพื้นที่แต่ก็ไม่ทั่วถึง

2. ทักษะต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและนักการเมืองท้องถิ่น

ฝ่ายคัดค้านโครงการมีทักษะในแง่ลบต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และนักการเมืองท้องถิ่น ดังข้อความนี้ “...ขณะนี้ชาวปลวกแดง ไม่มีความมั่นใจในตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และนักการเมืองท้องถิ่นบางคน que เข้าข้างโครงการของเจนโก้ ...และพร้อมที่จะตอบโต้ทุกกรณี โดยยังคงความคิดเดิมว่าต้องไม่สร้างโรงงานกำจัดกากอุตสาหกรรมที่ปลวกแดงทุกกรณี...”³⁵

³⁴ “เจนโก้” ชันฝังกากปลวกแดงพร้อมปรับยุทธวิธีรับมือมือบ” ผู้จัดการรายวัน (25 มีนาคม 2539) : 12 .

³⁵ “เจนโก้ขอโชว์ 5 ปีโชว์ตัวอย่างที่มามาพิศ” คู่แข่ง (15 กุมภาพันธ์ 2539)

3. ทิศนะต่อรายงานผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

ในการประชุมร่วมฝ่ายคัดค้าน กับ ฝ่ายสนับสนุนเวทีหนึ่ง ฝ่ายคัดค้านได้หยิบยกข้อมูลจากรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมขึ้นมา

“...ตอนต้นขึ้นยันว่า อาชีพหลักของท้องถิ่นคือเกษตรกรรม แต่ข้อมูลตอนกลางในย่อหน้าเดียวกันระบุว่า อาชีพหลักคือรับจ้าง จึงนำไปได้ว่าการทำรายงานศึกษาผลกระทบฯ ฉบับนี้ ค่อยคุณภาพเป็นอย่างดี”³⁶

4. ทิศนะต่ออำเภอ

ทางอำเภอไม่มีบทบาทในการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้าน เพราะนายอำเภออ้างว่าทำตามคำสั่งและนโยบายรัฐบาล ไม่มีสิทธิเสนอความคิดเห็น ทำให้ฝ่ายคัดค้านไม่พอใจบทบาทดังกล่าว นอกจากนี้ อำเภอไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน ไม่เคยประชุมร่วมกับชาวบ้าน นอกจากนี้ข้าราชการในเมืองไทยมักไม่เป็นกลางเสมอ

5. ทิศนะต่อกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

ฝ่ายคัดค้านได้แสดงความไม่พอใจเป็นอย่างมากต่อการกระทำของกระทรวงวิทย์ฯ ดังนี้

“ทางกระทรวงวิทย์ฯ ผิดข้อตกลงที่ทำไว้กับชาวบ้านจากที่ระบุว่าจะส่งนายสันศักดิ์ สมชีวิดา เลขานุการสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมเป็นหัวหน้าคณะเข้าสำรวจพื้นที่ แต่เอาเข้าจริงกลับไม่มาโดยอ้างว่าป่วยและส่งเพียงเจ้าหน้าที่ระดับเล็กๆเท่านั้น ซึ่งไม่มีอำนาจตัดสินใจ ชาวบ้านไม่ค่อยพอใจที่กระทรวงวิทย์ฯทำเช่นนี้”³⁷

4.5. กลยุทธ์ในการต่อสู้

คู่ขัดแย้งพยายามที่จะเอาชนะฝ่ายตรงข้าม ทำให้ฝ่ายตรงข้ามยอมรับในเป้าหมายของตนด้วยวิธีการที่ต่างกันไป การพยายามเอาชนะคู่ต่อสู้เกิดขึ้นในขณะที่มีความขัดแย้งได้เคลื่อนตัวไป เราลองมาพิจารณากลยุทธ์ที่คู่ขัดแย้งทั้งฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายคัดค้านกระทำต่อกัน

³⁶ ระเบียบวาระการประชุมคณะกรรมการร่วมระหว่างภาคราชการและตัวแทนราษฎรเพื่อพิจารณาผลกระทบของโครงการศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมของบริษัทบริหารและพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำกัด ครั้งที่ 1, 2539 ณ ห้องประชุม ชั้น 3 สำนักงานปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, หน้า 7.

³⁷ "กระทรวงวิทย์ฯ สอบข้อมูลโครงการเงินกู้รอบด้าน" ผู้จัดการรายวัน (18 เมษายน 2539) : 7.

4.5.1. กลยุทธ์ของฝ่ายสนับสนุน

ฝ่ายสนับสนุนใช้กลยุทธ์ต่างๆมากมายเพื่อให้บรรลุในเป้าหมาย คือการสร้างโครงการในพื้นที่ เขาคะทะ - เขาระมั่งคว่ำ ต.ตาสีทรี อ.ปลวกแดง จ.ระยอง ดังนี้

1. การให้เงินกู้เป็นทัพน้ในการให้ข้อมูลข่าวสาร

เจ้าหน้าที่บริษัทเงินกู้เห็นว่าบริษัทเอกชนน่าจะมี ความคล่องตัว และรวดเร็วมากกว่าให้กระทรวงอุตสาหกรรมประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์จึงตกอยู่กับบริษัทด้วยเห็นว่าจะทำให้โครงการนี้ได้รับการยอมรับ³⁸ โดยการประชาสัมพันธ์ถึงประโยชน์ที่ชาวปลวกแดงจะได้รับ

บริษัทเงินกู้เมื่อได้เป็นทัพน้ในการประชาสัมพันธ์ก็ได้ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ไป

“จะปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากที่ผ่านมาประสบความสำเร็จในการประชาสัมพันธ์ ... สำหรับกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์จะเน้นในเรื่องการสร้างงานในท้องถิ่น การให้รักษาพยาบาล ให้ทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่ยากจน”³⁹

การให้ข้อมูลข่าวสารของบริษัทเงินกู้ เน้นให้เห็นถึงความจำเป็นต้องรีบมีโรงงานอย่างเร่งด่วนและความปลอดภัยของโรงงาน บริษัทเห็นว่า จังหวัดระยองเป็นพื้นที่ในเขตพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกที่รัฐบาลส่งเสริมให้เป็นเขตอุตสาหกรรม และมีโรงงานตั้งอยู่มากกว่า 3,000 แห่ง โรงงานเหล่านี้ทำให้เกิดกากของเสียเหลือทิ้งจากโรงงานปีละเป็นแสนๆตัน ไม่ว่าจะเป็นกากตะกอนจากระบบบำบัดน้ำเสีย กากอูมิเนียม ก่อถ่วงบรรจุภัณฑ์ ฯลฯ ซึ่งกากเหล่านี้จะถูกกลบฝังอย่างไม่ถูกวิธี บริเวณใกล้เคียงที่อยู่อาศัย หรือกระจัดกระจายตามถนนหนทาง สถานที่ท่องเที่ยว และในอนาคตอันใกล้กากอุตสาหกรรมต่างๆจะล้นระยอง เพราะไม่สามารถสลายไปตามกระบวนการตามธรรมชาติ นี่คือน้ที่มาของแนวความคิดในการจัดตั้ง บริษัทบริหารและพัฒนาเพื่อสิ่งแวดล้อม จำกัด (เงินกู้) เพื่อกำจัดกากของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมด้วยวิธีการอันทันสมัย ปลอดภัยต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม

ยิ่งกว่านั้นบริษัทเงินกู้เน้นให้เห็นถึงระบบกำจัดกากอุตสาหกรรมที่ปลอดภัย 100 % ไม่ทำลายแหล่งน้ำของชาวปลวกแดง บริษัทใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านธรณีวิทยา วิศวกรชั้นนำจากประเทศ

³⁸ “เบื้องหลังห้ันตภัยโรงกำจัดกาก “เงินกู้” แห่งตั้งแต่ยังไม่เกิด” ฐานเศรษฐกิจ (8-10 พฤศจิกายน 2538) : 19 .

³⁹ “เงินกู้เดินหน้่านสร้างโรงงานกำจัดกาก” กรุงเทพธุรกิจ (31 มกราคม 2539) : 15 .

สหรัฐอเมริกา และมาตรฐานโรงงานเงินโก้เทียบเท่ากับมาตรฐานที่ใช้อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา และประชาคมยุโรป⁴⁰

การที่กระทรวงอุตสาหกรรมเปิดโอกาสให้บริษัทเงินโก้ให้ข้อมูลข่าวสารด้วยเห็นว่า บริษัทมีความคล่องตัวมากกว่า กลับทำให้ความขัดแย้งขยายตัวและแก้ไขปัญหาค่อนข้างยากขึ้น ประเด็น การให้ข้อมูลข่าวสารไม่ครบถ้วน อาทิ ข้อมูลพื้นที่ตั้งอีก 51 แห่งไม่มีความเหมาะสม เป็นประเด็น สำคัญที่ฝ่ายคัดค้านหยิบยกขึ้นมาโจมตี นอกจากนี้การให้ข้อมูลข่าวสารของบริษัทเงินโก้เป็นไป อย่างล่าช้า แม้แต่การรับรู้ของฝ่ายคัดค้านเรื่องการให้ อ.ปลวกแดง เป็นที่ตั้งโครงการ ฯ ได้รับรู้ เมื่อมีการซื้อที่ดินแล้ว

2. การเน้นให้รัฐเป็นทัพหน้าในการตัดสินใจ

บริษัทเงินโก้ไม่เน้นที่จะปะทะโดยตรงกับฝ่ายคัดค้าน โดยเน้นให้การตัดสินใจขั้นสุด ท้ายว่าจะให้สร้างโครงการที่ไหนเป็นเรื่องของรัฐ ไม่เกี่ยวข้องกับบริษัทเงินโก้

นายปวงสรร ชุมสาย ณ อยุธยา ได้กล่าวถึงกรณีที่ฝ่ายคัดค้านไม่ยอมให้ดำเนินการ โครงการว่า

“กระทรวงอุตสาหกรรมจะเป็นผู้สั่งการทั้งสิ้นว่าจะให้บริษัททำอะไรต่อไป เพราะ กระทรวงเป็นเจ้าของเรื่อง”หรือ ถึงที่สุดถ้ารัฐจะให้ย้ายพื้นที่ฝั่งจากจากปลวกแดงจริงๆรัฐคงต้อง หาพื้นที่ใหม่ให้เรา⁴¹

หรือนายปานปรีย์ พหิทธานุกร กรรมการบริหารเงินโก้ ได้กล่าวว่า

“...หากทุกฝ่ายมีความเห็นพ้องว่าพื้นที่ดังกล่าวไม่เหมาะสมที่ก่อสร้างในการฝั่งกลบ ก็จะเปลี่ยนวิธีการดำเนินการในวิธีอื่นได้ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับรัฐบาลว่าจะให้ดำเนินการได้อย่างไร”⁴²

เป็นเรื่องของรัฐที่ต้องตัดสินใจในระดับนโยบาย บริษัทไม่มีสิทธิตัดสินใจ เงินโก้ เป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามนโยบาย⁴³

3. การเอาชนะด้วยข้อมูลทางวิทยาศาสตร์

⁴⁰ บริษัทบริหารและพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม , กากอุตสาหกรรมมหันตภัยที่อยู่รอบตัว หากวันนี้ยังไม่มีวิธีการกำจัดด้วยวิธีที่ถูกต้อง (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

⁴¹ “เงินโก้”ชั้นฝั่งจากปลวกแดงพร้อมปรับยุทธวิธีรับมือมีอบ" ผู้จัดการรายวัน (25 มีนาคม 2539) : 12 .

⁴² "ประชาพิจารณ์คัดเชือกเงินโก้ร่อเงื่อนไขใหม่" คู่แข่งรายวัน (5 มค.2539) .

⁴³ สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่บริษัทเงินโก้ , 19 ตุลาคม 2542 .

ฝ่ายสนับสนุนใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่พิสูจน์ได้ ทั้งด้าน เทคโนโลยี ธรณีวิทยา อุตภวิทยา ในหลายเวทีฝ่ายสนับสนุนพยายามเน้นให้หน่วยงานรัฐ (ไม่มีส่วนได้เสียโดยตรง) เห็นว่าโครงการนี้ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีความปลอดภัย ไม่มีทางที่กากอุตสาหกรรมจะปนเปื้อนแหล่งน้ำได้อย่างแน่นอน และเทคโนโลยีที่ใช้ก็ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาจากต่างประเทศที่มีความชำนาญด้าน กำนัดกากอุตสาหกรรมสูง เห็นได้ชัดเจนว่าบริษัทเจนโก้มีความเชื่อมั่นด้านเทคโนโลยีมาก พิจารณาจากเอกสารเผยแพร่ของบริษัทซึ่งเน้นอย่างมากเรื่องเทคโนโลยี และความปลอดภัยต่อชุมชน⁴⁴

4.5.2. กลยุทธ์ของฝ่ายคัดค้าน

ใช่เพียงแต่ฝ่ายสนับสนุนเท่านั้นที่มีกลยุทธ์ในการต่อสู้ ฝ่ายคัดค้านก็ได้วางแผนการต่อสู้อย่างดีโดยมีกลยุทธ์ดังนี้

1. การให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลกระทบ

ฝ่ายคัดค้านพยายามให้ข้อมูลของฝ่ายตรงข้ามในแง่ลบเพื่อทำลายความน่าเชื่อถือในแง่มุมมองต่างๆ ดังนี้

1. ดีแต่ข้อผิดพลาดด้านเทคโนโลยี

ฝ่ายคัดค้านพยายามยกประสบการณ์การทำงานที่ผิดพลาดของบริษัทที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีของบริษัทเจนโก้ บริษัท (WMI) เพื่อลดความน่าเชื่อถือทางด้านเทคโนโลยี อาทิการอ้างอิงจากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ 15 เมษายน 1996 ว่าบริษัทที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีของเจนโก้ ถูกดำเนินคดี จากการที่โคโลราโด มีสารพิษรั่วซึมรุนแรง บริษัทและผู้จัดการพยายามปกปิดไว้แต่ไม่พ่นผิด ถูกปรับและจำคุก⁴⁵

2. ให้ข้อมูลโรงงานต่างๆที่ก่อให้เกิดมลพิษ

ฝ่ายคัดค้านได้ยกตัวอย่างโรงงานที่ก่อให้เกิดมลพิษซึ่งส่งผลร้ายต่อร่างกาย ดังตัวอย่างจากมติชนรายวัน หน้า 6 พฤหัสบดี 24 สิงหาคม 2538 “เหมืองทองต่างชาติทำชู้ย ทำสารพิษไซยาไนด์ รั่วสู่แม่น้ำสายยาวที่สุดของ กิอาน่า เปลี่ยนสภาพเป็นแม่น้ำมรณะ ปลิดชีวิตฝูงปลาและสัตว์ป่าตายลอยเกลื่อนลำน้ำ เจ้าหน้าที่ระดมกำลังเตือนประชาชนอย่าแตะต้องแม่น้ำมรณะ”

⁴⁴ อ่านรายละเอียดได้ใน บริษัทเจนโก้ ศูนย์กำจัดการกากอุตสาหกรรม (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

⁴⁵ ชาวบ้าน อ.ปลวกแดง , บันทึกเปิดผนึกรายงานการประชุม (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

มติรายวัน หน้า 21 อังคารที่ 12 ธันวาคม 2538

“คุณหมออรรถพร ณ ณะนำกลุ่มทหารที่ทำการขนย้ายสารเคมี เมืองกาญจน์ตรวจร่างกายอีกครั้งหลังจากเช็พบว่าบางคนเริ่มมีอาการหายใจไม่ออก แน่นหน้าอก แสบตา เวียนศีรษะ ทำรายงานผลกระทบส่งให้เจ้าสังกัดทราบแล้ว”⁴⁶

2.การประท้วงเวทีการเจรจา

การเจรจาระหว่างรัฐ กับ ฝ่ายคัดค้านเป็นไปหลายเวที หลายครั้งหลายครา และได้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมา โดยมีองค์ประกอบจากทั้งฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายคัดค้าน แต่ครั้งฝ่ายคัดค้านมารู้ภายหลังว่ากระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมได้อนุมัติด้านวิชาการให้สร้างโครงการนี้ที่ อ.ปลวกแดงได้ ทำให้ฝ่ายคัดค้านไม่พอใจเป็นอย่างมาก

ฝ่ายคัดค้านท่านหนึ่งได้กล่าวถึงการลาออกจากคณะกรรมการที่พิจารณาประเด็นปัญหาร่วมกันระหว่างฝ่ายสนับสนุนกับฝ่ายคัดค้านว่า "เพื่อประท้วงและต้องการทำให้รัฐรู้ว่าไม่ควรหลอกชาวบ้าน จากการที่ชาวบ้านรู้ว่ากระทรวงวิทย์ฯ แอบเห็นชอบก่อนที่จะมีคณะกรรมการชุดนี้ โดยให้สร้างโรงงานได้ และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมก็ผ่านแล้ว"

ฝ่ายคัดค้านจึงได้โต้ตอบรัฐด้วยวิธีนี้ แต่ขณะที่กรรมการร่วมเจรจาชุดใหญ่ก็ยังปฏิบัติหน้าที่ต่อไป

3.การยื่นข้อเสนอกที่กระทำไดยาก

อารมณ์ของฝ่ายคัดค้านได้ปะทุจนยากจะดับลงได้ เห็นได้ชัดว่าฝ่ายคัดค้านได้เรียกร้องให้ฝ่ายสนับสนุนรับผิดชอบในผลที่จะเกิดขึ้นซึ่งเป็นข้อเสนอกที่กระทำไดยาก โดยทำหนังสือสัญญาแสดงความรับผิดชอบเป็นสัญญาประชาคม เป็นระยะยาวนาน 10 ชั่วโมงคน นับจากรุ่นปัจจุบันที่เป็นผู้ทำโครงการ และผู้อนุมัติโครงการ ไปจนถึงรุ่นลูกหลานหลานในอีก 10 รุ่นต่อไปว่า

“ 1.หากเกิดผลกระทบกับคนท้องถิ่น ทุกตระกูลของผู้เกี่ยวข้องในโครงการนี้ ต้องรับผิดชอบนั้นด้วย

หากป่วย ต้องป่วยด้วยกัน

หากเจ็บ ต้องเจ็บด้วยกัน

หากตาย ต้องตายด้วยกัน หนึ่งคนต่อหนึ่งคนทันที ไม่ต้องรอการพิสูจน์

⁴⁶ ชมรมมิตรสัมพันธ์พิทักษ์สิ่งแวดล้อม "หรืออ่างหนองปลาไหล คือบทพิสูจน์เทคโนโลยีว่าอยู่นอกกฎเกณฑ์ธรรมชาติ" (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

2.ผู้บริหารและอนุมัติให้ทำโครงการ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง ต้องย้ายครอบครัวทั้งหมดใน รุ่่นนี้เข้ามา อยู่ในพื้นที่ตลอด 24 ชั่วโมงเหมือนชาวบ้าน ใช้ชีวิตอยู่หลับนอนอย่างชาวบ้านโดย รอบบริเวณและไม่ใช้อยู่อย่างเห็นแก่ตัว ในเฉพาะสถานที่ของโครงการฯ ซึ่งมีระบบรักษาความปลอดภัย...มิใช่ปากว่าตาขยิบ”⁴⁷

4.การเอาชนะด้วยข้อมูลทางวิทยาศาสตร์

ฝ่ายคัดค้านได้พยายามโน้มน้าวรัฐ (ไม่มีส่วนได้เสียโดยตรง) โดยข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ถ้าพิจารณาการต่อสู้ของฝ่ายคัดค้านนับเป็นยุคบุกเบิก ที่มีการต่อสู้โดยใช้ข้อมูลทางวิชาการ และมีความเป็นวิทยาศาสตร์สูงมาก ทั้งภาพถ่ายดาวเทียมที่ฉายให้เห็นถึงสภาพที่ตั้งในพื้นที่ตั้ง และพื้นที่ใกล้เคียงกับโครงการ รวมถึงมีการอ้างข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ อาทิ ประเด็นมีลำน้ำในพื้นที่ตั้งโครงการ และน้ำจะไหลลงสู่คลองระเวียงและน้ำกิน น้ำใช้ของชาวปลวกแดง จึงไม่เหมาะสมที่จะมีโครงการดังกล่าว

ถึงแม้ฝ่ายคัดค้านโครงการจะต่อสู้ด้วยวิชาการ และข้อเท็จจริง ทว่าจุดเน้นในการต่อสู้มีความแตกต่างกันระหว่างฝ่ายสนับสนุนกับฝ่ายคัดค้าน กล่าวคือ ฝ่ายสนับสนุนโครงการ เน้นการพิจารณาโครงการจากข้อมูลการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ขณะที่ฝ่ายคัดค้านโครงการพยายามชี้ให้เห็นว่าการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมมีจุดบกพร่องหลายด้าน อาทิ ประเด็นความเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่สมบูรณ์มีความคลาดเคลื่อน

5.การร่วมประท้วงกับสมัชชาคนจน

ระหว่างวันที่ 26 มีนาคม - 23 เมษายน 2539 ฝ่ายคัดค้านโครงการจาก อ.ปลวกแดง ได้เข้าร่วมประท้วงกับสมัชชาคนจนเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลทำตามข้อเสนอของตน สมัชชาคนจนประกอบด้วยกลุ่มปัญหาต่างๆหลากหลาย รวมถึงกรณีโครงการศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมด้วย โดยปักหลักอยู่ที่กรุงเทพฯ บริเวณสำนักงานข้าราชการพลเรือน การร่วมประท้วงกับสมัชชาคนจน ส่งผลให้รัฐบาลมีการเจรจาหาข้อยุติต่อโครงการนี้ กระทั่งปัญหาได้สิ้นสุดลง วันที่ 30 มกราคม 2540 เมื่อกระทรวงอุตสาหกรรมกับฝ่ายคัดค้านได้ลงมติร่วมกัน ให้ย้ายโครงการศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรม ไปอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมทั้งระบบ ไม่ใช่สถานที่ที่ อ.ปลวกแดง เป็นสถานที่ฝังกลบ อีกต่อไป กลยุทธ์การต่อสู้นี้นับได้ว่าส่งผลให้ความขัดแย้งยุติลง

⁴⁷ "เอกสารแสดงข้อเท็จจริงจากชุมชนปลวกแดง จ.ระยอง กรณี GENCO" (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

4.6. ปฏิกริยาโต้ตอบของกลุ่มขัดแย้ง

การโต้ตอบระหว่างกลุ่มขัดแย้งเริ่มมีความเข้มข้นเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ผู้วิจัยต้องการเน้นให้เห็นปฏิกริยาโต้ตอบไปมาระหว่างกัน และชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งว่ามีมากหรือน้อยเพียงใด

ฝ่ายสนับสนุน	ฝ่ายคัดค้าน
<ul style="list-style-type: none"> ● พฤศจิกายน 2537 กรมโรงงานร่วมกับบริษัทจีซีเอ็น ตั้งบริษัทเจนโก้ ● กุมภาพันธ์ 2538 เจนโก้เปิดตัวโครงการ ในงาน BOI Fair ● มิถุนายน 2538 เจนโก้ชี้แจงต่อสภาจังหวัดระยอง ● กรกฎาคม 2538 เจนโก้พาไปดูงานที่เกาะฮ่องกง ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านเห็นชอบกับการสร้าง โครงการ ● กันยายน 2538 สภาจังหวัดระยองเห็นชอบให้สร้างโครงการที่ อ.ปลวกแดงได้ ● ตุลาคม 2538 นักการเมืองเจรจากับฝ่ายคัดค้านจนยกเลิกการ ชุมนุม ● พฤศจิกายน 2538 กรมทรัพยากรธรณีได้ตรวจสอบธรณีวิทยา และโครงสร้างของหินในพื้นที่ตั้งโครงการ ● ธันวาคม 2538 เจนโก้กับกระทรวงอุตสาหกรรมยืนยันว่า เทคโนโลยีของบริษัทเชื่อถือได้ 	<p>ชาวบ้านรับรู้ข่าวสารครั้งแรกเกี่ยวกับโครงการ</p> <p>ฝ่ายคัดค้านเดินทางไปด้วยเพื่อรวบรวมข้อมูล</p> <p>ฝ่ายคัดค้านปิดสะพานบางปะกง</p> <p>ฝ่ายคัดค้านชี้แจงเหตุผลการคัดค้านโครงการใน</p>

<p>● มกราคม 2539</p> <p>บริษัทเจนโก้ นำเสนอรายงานผลกระทบ สิ่งแวดล้อมต่อสำนักงานนโยบายและ แผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรมเตรียมเปิดประชาพิ จารณ์</p> <p>กระทรวงอุตสาหกรรมจัดประชาพิจารณ์ ณ โรง แรมสตาร์ จ.ระยอง</p> <p>กระทรวงอุตสาหกรรมเห็นชอบตามแนวทาง การประชาพิจารณ์ที่ให้ทำกาก ๆ ให้เป็นกลางที่ นิคม ๆ มาบตาพุด และฝั่งกลบกาก ๆ ณ ปลวก แดง</p> <p>บริษัทเจนโก้ให้วิศวกรดูรายละเอียดโครงการ และยืนยันไม่เกี่ยวข้องกับการตายของแกนนำ</p> <p>กรม.มีมติเห็นชอบตามกระทรวงอุตสาหกรรม ให้ทำกาก ๆ ให้เป็นกลางที่นิคม ๆ มาบตาพุด และฝั่งกลบที่ปลวกแดง</p> <p>● กุมภาพันธ์ 2539</p>	<p>งานสัมมนา ปัญหาสิ่งแวดล้อมไทย ณ ม.ธรรม ศาสตร์ ฝ่ายคัดค้านจัดประชุมชี้แจงและแสดงจุดยืนคัด ค้านโครงการ</p> <p>ฝ่ายคัดค้านจะไม่เข้าร่วมประชาพิจารณ์เนื่อง จากเห็นว่าไม่มีความถูกต้องหลายประการ ฝ่ายคัดค้านเข้าร่วมประชาพิจารณ์เพื่อคัดค้าน การสร้างโครงการ ณ อ.ปลวกแดง แกนนำฝ่ายคัดค้านโครงการ ๆ ถูกยิงเสียชีวิต</p> <p>ฝ่ายคัดค้านได้รวมตัวและยืนยันว่าจะต่อสู้จนถึง ที่สุด</p> <p>แกนนำฝ่ายคัดค้านยื่นหนังสือถึงผู้ว่าราชการ จังหวัดระยอง และรมว.อุตสาหกรรม ให้ยกเลิก โครงการที่ปลวกแดง</p> <p>สภาพนายความเร่งรัดให้จับกุมผู้สังหารแกนนำ</p> <p>ฝ่ายคัดค้านรวมตัวกันเพื่อหาวิธีแนวทางการคัด ค้านโครงการ</p>
--	---

<p>● มีนาคม 2539</p> <p>บริษัทเจนโก้พาสื่อมวลชนไปดูงานเทคโนโลยี กำจัดกากฯ ที่อินโดนีเซีย</p> <p>กระทรวงอุตสาหกรรมตั้งคณะกรรมการศึกษา ผลกระทบสิ่งแวดล้อมระหว่างกระทรวง มหาดไทยและกระทรวงวิทย์ฯ</p> <p>มีการตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างมหาดไทย กับกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อพิจารณาการตั้ง โรงงาน</p> <p>● เมษายน 2539</p> <p>ตัวแทนกระทรวงวิทย์ฯ ลงสำรวจพื้นที่ปลวก แดงเรื่องกายภาพและความเหมาะสมของพื้นที่ กรมมีมติให้กระทรวงวิทย์ฯ เป็นเจ้าของเรื่อง พิจารณารายงานผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>● พฤศจิกายน 2539</p> <p>กระทรวงวิทย์ฯ แต่งตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อ พิจารณาปัญหาผลกระทบของโครงการฯ</p> <p>● ธันวาคม 2539</p> <p>มีการประชุมคณะกรรมการร่วมระหว่างรัฐกับ ฝ่ายคัดค้านโครงการ ผลยังไม่ได้ข้อสรุป</p>	<p>มีการแสวงหาน้ำที่เสียชีวิตและยื่นหนังสือต่อ นายอำเภอเพื่อส่งต่อไปยังรัฐบาล</p> <p>เข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อสอบถามความคืบ หน้าเกี่ยวกับโครงการ</p> <p>ฝ่ายคัดค้านได้เข้าร่วมชุมนุมกับสมัชชาคนจน (ขกแรก) เพื่อคัดค้านโครงการฯ</p> <p>ฝ่ายคัดค้านโครงการฯ สมทบกับสมัชชาฯ เพื่อ รับฟังผลการเจรจา</p> <p>ฝ่ายคัดค้านร่วมกับสมัชชาคนจนเพื่อกดดันรัฐ บาลให้แก้ปัญหของตน</p>
---	--

<p>● มกราคม 2540</p> <p>มีการเปิดเวทีเจรจาระหว่างรัฐบาลของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ และหัวหน้าส่วนราชการที่ เกี่ยวข้องเพื่อวางแนวทางในการเจรจา</p>	<p>สมาชิกคนจนได้ทยอยเข้าทำเนียบกคคตันรัฐบาล ให้แก่ปัญหาของตน</p> <p>ฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ลงมติร่วมกันให้ย้าย โครงการฯ ทุกระบบออกนอกพื้นที่ อ.ปลวก แดง</p>
--	---